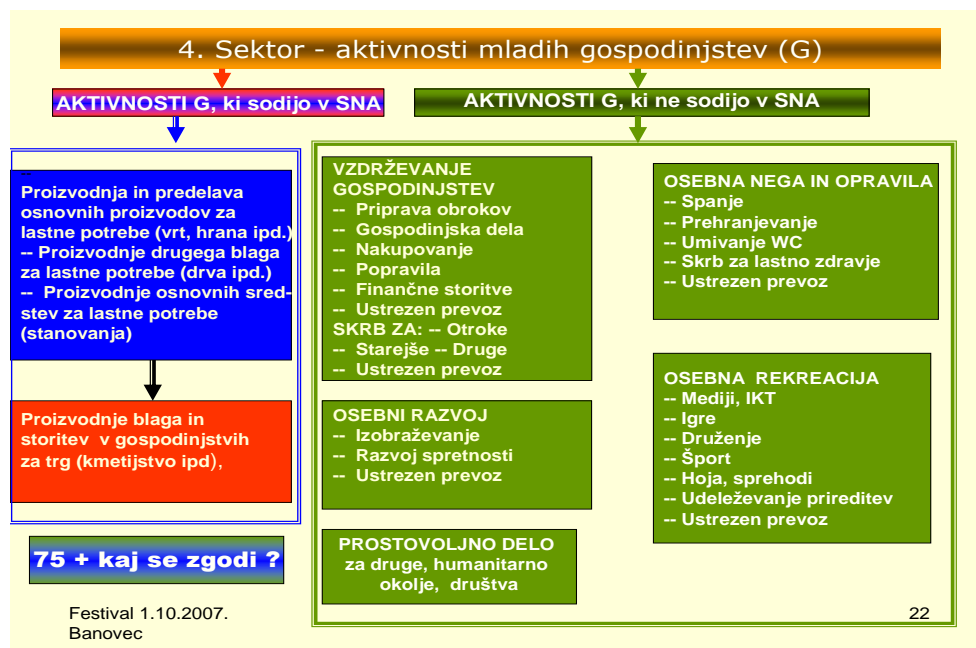

Bivanje in transport Tomaž Banovec

Uvodna pojasnila Za delavnico 17. junij 2015.

Prispevek je namenjen razumevanju in predlogom ravnanja na ožjemu področju, ki je določen z bivalnimi (stanovanjskimi) pogoji in prevozom ali transportom v projektu AHA.Si. Projekt bo končan konec leta 2015 in pridobljena gradiva ter v zvezi s tem pridobljena znanja in veščine sodelujočih naj bi povečalo njihovo opolnomočenje za pripravo strategije varnega staranja ali strategije dolgožive družbe ali strategije aktivnega in zdravega staranja v naši državi. Gradivo bo prevzelo pristojno ministrstvo ali vlada v celoti. To pomeni, da splošne skupne in usklajene strategije ne glede na njej naslov ne bomo dobili pred letom 2017 in tudi drugi strateški razvojni dokumenti ne bodo pripravljani v tem času (Nacionalni stanovanjski program, Zakon za zavarovanje trajne oskrbe in podobni dokumenti, zdravstvena zakonodaja oziroma trojček, ki je povezen z demografskim prehodom). Kako smo od leta 2010, ko sta se iztekla Nacionalni stanovanjski program in Strategija varnega staranja, živeti brez novih dokumentov očitno ni pomembno. Z njimi povezane ali v njih vsebovane in utemeljene reforme pa niso bile nujen pogoj za gospodarsko rast. Verjetno velja, da vsak razvojni dokument za neko področje predpostavlja večje angažiranost in prerazdelitve javnih virov in hkrati ne zmanjšanja in skupnih virov.

V nadaljevanju bomo opozorili na vprašanje staranja oskrbe in transporta med ljudmi potrebnimi oskrbe in oskrbovanci..Pomagajmo si s shemo obračuna narodnogospodarskih agregatov ali BDP-ja

Vse te oskrbne in tudi prostovoljske aktivnosti so povezane s prevozom), prevoz za kratka in hitra opravila je neracionalen, Zato je bližina oskrbovanca in oskrbnika. Največja racionalnost pri tem je sicer dosežena v velikih domovih za starejše, koncentracija omogoča, da za dve oskrbovanji osebi skrbi ena oseba. Seveda na to vlivajo tudi organizacija in plače ter vse drugo. Poleg tega so to večinoma namensko in standardno zgrajene velike bivalne enote. Še pred kratkim je bil pogoj za bančni kredit ta investicijo v tako ustanovo 250 ležišč ali oskrbovancev. Bistveno pri taki institucionalni ureditvi je koncentracija in optimizacija najkrajših oskrbnih poti. Optimizacija

najkrajših poti pomeni gotovo visoko stopnjo ekonomske racionalnosti ni pa vedno socialno optimalna.

Druga institucionalna oblika je oskrba in nega oskrbovancev na domu. Razsuta lokacija oskrbovancev po raznih stanovanjih in poti formalnih oskrbnikov ne glede na subvencije z njihove stroške, pomenijo zelo veliko izgub na medsebojnem obiskovanju transportu in sploh in prevozu. Izraz transport uporabljamo zaradi tega, ker so poleg prevoza izredno pomembne oblike gibanja tudi peš hoja in kolesarjenje. Obiski so kratki, če gre za razne aktivnosti in storitve, ki niso samo oskrba in nega imamo zaradi kratkotrajnosti obiska velike stroške v transportu. Pa tudi cena ure oskrbnika je relativno velika. Tudi zaradi tega ta način oskrbovanja pri nas zaostaja. Tudi če je še institucionalne je ta zadeva povezana s politiko lokalne samouprave, ali bo določila dovolj veliko subvencijo ali pa bo vse prepuščeno trgu in poltrgu.

Kritike in prizadevanja za spremembe in deinstitucionalizacijo so temeljile tudi na tem da naj bi ohranili željo deloma mit o tem, da naj bi seniorji čimdalje ostali doma ob tem da vsaj pri nas in drugje tega razpršenega oskrbovanja ob takih trasportnih in drugih stroških ne zmorejo več.

Neformalna oskrba (neinstitucionalna oskrba); Kdo dobi pomoč od koga? Po Frédérique Hoffmann and Ricardo Rodrigues, European centre, April 2010. Vir: Care of Informal Carers (prevod Banovec)

1. Naša definicija neformalne (neinstitucionalne) oskrbe, ki zadeva starejše osebe (65 in več), ki potrebujejo permanentno (več kot 6 mesecev) asistenco za dnevne življenjske aktivnosti (Activities of Daily Living-ADL) ali instrumentalizirane dnevne življenjske aktivnosti (IADL) s pomočjo neformalnih oskrbovalcev. Ti so lahko partnerji/zakonci, otroci, ali drugi sorodniki, sosedji ali prijatelji, tudi z osebami, ki prehodno niso bile v kakršni koli socialni zvezi z oskrbovancem (prostovoljci).

2. Vsebina pomoči so kuhanje, pranje, čiščenje in organizacija življenja in tudi nekatere oblike zdravljenja. (Glej SNA aktivnosti v gospodinjstvih).

Komentar: Čistih ali dobro ločenih oblik formalno in neformalno ali institucionalno ter neinstitucionalno je malo - 5 % populacije 65+ v domovih in precej manj oskrbovancev na njihovih domovih 1,6 %. Naša razmerja so glede napovedi porušena (Avstrija in ZRN) imajo na enega oskrbovanca v domu še tri v domačem okolju (torej 15%). Neformalne oblike se izvajajo tudi v poudarjeno institucionalnih načinih izvajanja oskrbe (Domovi za starejše). Kjer »neformalni« (točka 1) oskrbovalci vseeno z manjšimi naporji tudi opravljajo del pomoči sami med seboj. Na vsak način se že dolgo uresničuje in utrjuje ideje da seniorji pomagajo seniorjem, ki ostajajo doma oziroma da podrobneje dogovorimo skupnostne oblike v katerih velja tudi to,, da razvijamo poleg medgeneracijskih sodelovanj še intrageneracijsko solidarnost in sodelovanje. Več bo starejših in upokojenih seniorjev bolj jasan ja da bo za oskrbo zmanjkalo tako sredstev kot ljudi, ki bodo formalno in tudi neformalno izvajali te aktivnosti.

Ali so seniorji sposobni delati dalj časa je manj povezano z kratkimi oskrbnimi potmi. Vendar je niso, da je to posebna predpostavka,

Vseeno je bistveno da se družba ali država odloči za možnost podaljšanja dela tistih, ki to zmorejo in si želijo, vendar ne način da izgubijo pravico do pokojnine. Najdlje so pr tem priseli Japonci, ki so po več desetletnem preizkušanju možnosti za reševanje demografske krize.

1. Podaljšali čas dela zaposlenih starejših delavcev
2. Vključevanja večjega števila žensk v zaposlovanje in
3. Povečevanje priseljevanja.

Najhitreje lahko uspejo s podaljšanim delovnim časom delom in ponovnim zaposlovanjem starejših. V 2005 so sprejeli zakon o »Stabilizaciji zaposlovanja starejših ljudi« V letu 2013 je začelo veljati določilo po katere se upokojevanje začne pri doseženem 65 letu.

Če se za to odloči tretjina so bistveno olajšani tudi problemi raznih oskrbovanj po seznamu, ki je naveden.

Poleg tega je jasno, da je treba tudi na mezo lokalni ravni z ustreznimi programi in ekonomskimi načinu določiti kje se bo pojavila statistična revščina ali pomanjkanje. Za to je treba strokovno delo in ne čakati na presenečenja. Kot se to dogaja na Japonskem, kjer se cela naselja tako hitro starajo in praznijo, ljudi ki bi skrbeli za preostale starostnike pa ni več. Prav tako so cene takih komunalno sicer dobro vzdrževanih naselij zelo velike. Pluženje, čiščenje in vzdrževanje ene ceste zaradi enega prebivalca in podobno¹.

Skupnostnih in drugih oblike sobivanja kot jih določa *Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva marec 2013* ne moremo zamisliti brez upoštevanja kratkih poti oskrbnih poti citat. Sprememba razmerja med uporabniki skupnostnih oblik socialnega varstva in uporabniki institucionalnih oblik socialnega varstva oziroma povečanje deleža uporabnikov skupnostnih oblik in zmanjšanje deleža uporabnikov institucionalnih oblik socialnega varstva. K skupnostnim oblikam socialnega varstva štejemo tiste oblike, ki nudijo podporo in pomoč posameznikom z različnimi težavami, da relativno samostojno živijo v skupnosti (pomoč na domu, dnevne oblike varstva, vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji, družinski pomočnik) ali da so nastanjeni in oskrbovani v različnih skupnostnih oblikah (nastanitev v rejniški družini, bivalne skupine, ipd.). K institucionalnim oblikam socialnega varstva štejemo tiste, ki vključujejo namestitve in oskrbo v institucijah. Trenutno znaša razmerje med uporabniki skupnostnih oblik in uporabniki institucionalnih oblik socialnega varstva približno 1 : 2, kar pomeni, da na enega uporabnika skupnostnih oblik socialnega varstva prideta dva uporabnika institucionalnih oblik socialnega varstva. Do leta 2020 želimo bistveno okrepiti skupnostne oblike socialnega varstva in povečati število njihovih uporabnikov, na drugi strani pa povečevati kapacitete institucionalnega varstva le toliko, da bodo ustrezale povečanju ciljnih populacij (npr. povečanje deleža starejše populacije), ki zares potrebujejo institucionalno varstvo, in jih dodatno ne širiti. Na področju dolgotrajne oskrbe bo v prihodnjih letih nujna sprememba sistema financiranja (strukture financiranja), za kar predpostavljamo, da bo spodbudilo povpraševanje po različnih oblikah pomoči na domu in prispevalo k doseganju zastavljenega cilja na področju skupnostnih oblik socialnega varstva do leta 2020. Ciljno razmerje med uporabniki skupnostnih oblik socialnega varstva in uporabniki institucionalnih oblik socialnega varstva do leta 2020 je približno 1 : 1, kar pomeni, da bi (bo) na enega uporabnika skupnostnih oblik prišel en uporabnik institucionalnih oblik socialnega varstva« Konec citata

¹ R. Odrich »Japan setzt im Arbeitsmarkt auf die Senioren« VDI, Tokio, 4.3.2014.

¹ **To Shrink a City**

¹ Tudi velike mesta ne samo mala naselja ne bodo izven demografskega vpliva. Primer je mesto Aomori na severu japonske, kjer je povprečno večji tako delež starejših, kot enočlanskih gospodinjstev. Vse se prazni. Ko pihajo sibirski vetrovi pade do 10 m snega in za kidanje razvlečenega naselja dajo 5 mlrd jenov - ali kot bi zgradili dve novi šoli. Rešitev - skrčili bodo mesto. Razsute javne institucije na robu gredo spet nazaj v center. Vse gradijo v centru in krepijo javni promet. Podobno razmišlja stroka in ostali. Sneg je samo dober primer potrebnega krčenja komunikacij, druge občine delajo podobno. Enočlanska gospodinjstva rastejo hitro ob tem, da se absolutno povečuje število gospodinjstev na sploh. 50 mio gospodinjstev jih je prešteti v 2007.